

UMEÅ
KOMMUN

Yttrande

Sida 1 av 5

2019-05-14

Dnr: KS-2019/00142

Finansdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Remiss: Lite mer lika. Översyn av kostnadsutjämningsen för kommuner och landsting (SOU 2018:74)

Umeå kommun har av Finansdepartementet fått möjlighet att yttra sig över remissen: Lite mer lika. Översyn av kostnadsutjämningsen för kommuner och landsting.

Kostnadsutjämningsen fyller en viktig uppgift och möjliggör att kommuner med ogynnsamma strukturella förutsättningar kompenseras för detta. Umeå kommun ställer sig positiv till utredningens intentioner att skapa en mer rättvisande och opåverkbar modell för kostnadsutjämningsen, däremot ställer sig Umeå kommun frågande till om utredningens uppnått dessa intentioner.

Umeå kommun anser att avsaknad av prognosticerat utfall över tid utgör ett stort bekymmer då avsaknaden av en sådan prognos gör det svårt att bedöma långsiktiga konsekvenser av föreslagna förändringar. Umeå kommun anser även att de föreslagna förändringarna ej i tillräcklig omfattning belyser de kostnadsmässiga konsekvenserna av att vara en växande kommun och att kostnadsutjämningsen ej i tillräcklig grad tar hänsyn till de opåverkbara strukturella förutsättningar som kommunernas geografiska placering trots allt innebär. Slutligen anser Umeå kommun att de föreslagna förändringarna tidigast bör införas 2021.

Avsaknad av prognosticerat utfall över tid

En svaghet är att utredningens enbart redovisar effekter av föreslagna förändringar för ett givet årtal. Umeå kommun saknar att utredningens inte innehåller en prognos över hur respektive kommuns strukturella förutsättningar förändras över tid och vilka effekter detta ger i utjämningsystemen. En sådan prognos hade möjliggjort för kommunerna att bättre bedöma konsekvenser av föreslagna förändringar i

kostnadsutjämningsen som helhet och i de ingående delmodellerna samt göra bedömning om de ingående delmodellerna är påverkbara eller ej.

Umeå kommun vill därför påtala vikten av att regeringen ger någon myndighet ett formellt och tydligt mandat att utarbeta och årligen tillhandahålla en långsiktig prognos (10 år) över utjämningsystemens utfall på kommun och regionnivå.

Kostnadsutjämningsens legitimitet

Det är överlag positivt med en översyn och uppdatering av delmodellerna i kostnadsutjämningsen men för att kostnadsutjämningsen ska vara legitim är kontinuerlig och återkommande översyn av delmodeller och variabler viktig. Utredningens förslag består i hög grad av uppdateringar av befintliga modeller i kostnadsutjämningsen på grund av inaktuell statistik.

Umeå kommun vill därför påtala vikten av att regeringen ger någon myndighet ett formellt och tydligt mandat att hålla utjämningsystemen kontinuerligt uppdaterade så att den omsvängning och dramatik som omfattande revideringar medför hålls nere till ett minimum.

Den växande staden

Sveriges Kommuner och Landsting har påtalat att kommuner med befolkningstillväxt kommer att få ett avsevärt försämrat utfall framöver och att färre kommuner kommer betala väsentligt mer till betydligt fler. Umeå kommun är en av de kommuner som över tid beräknas ha fortsatt befolkningstillväxt. Nuvarande utformning av utjämningsystemen innebär att konsekvenserna av att vara en växande kommun blir omfattande. Liggande förslag påtalar behovet av att förändra delmodellen som kompenserar kommuner med krympande befolkning. Umeå kommun har inget att invända mot detta resonemang, en långvarig befolkningsminskning bör kompenseras och utredaren för ett underbyggt resonemang om skälen till förändringen.

Samtidigt lämnar utredaren delmodellen Eftersläpningseffekter - som kompenserar kommuner med långvarig befolkningstillväxt - helt oförändrad. Umeå kommun anser att delmodellen Eftersläpningseffekter bör förändras då de kriterier som den nuvarande delmodellen baseras på är godtyckliga och ej går att härleda. För Umeås räkning innebär nuvarande kriterier att kommunen ska kunna hantera en befolkningsökning motsvarande ca 7400 innevånare över en femårsperiod utan kompensation för eftersläpning. Genom att anta att de kommuner som ökar upp till 1,2 procent kan hantera förändring utan extra kompensation undviker

utredaren den principiellt viktiga frågan om varför tillväxt över 1,2% kompenseras samtidigt som tillväxt med 1.19% inte alls kompenseras?

Utredaren har haft stort fokus på de särskilda behov som uppstår vid minskande befolkning, dock har utredaren underlåtit att analysera om de delmodeller som ingår i kostnadsutjämnningen tar hänsyn till strukturella behov som blir en följd av kraftig befolkningstillväxt. Umeå kommun anser att en mer omfattande analys för att tydligare belysa konsekvenser av befolkningsförändringar borde ha genomförts inom ramen för utredningen. En sådan analys bör särskilt beakta de trappstegseffekter en befolkningsökning får när det gäller behov av infrastruktur och lokaler.

På motsvarande sätt som delmodellen för infrastruktur och skydd tar hänsyn till kommuner med hög andel genomfartstrafik bör flera av de delmodeller (Komvux, IFO etc) som baseras på variabler som baseras på ålder eller utbildningsnivå kompletteras så att de tar hänsyn till hög befolkningsomsättning.

Mer snö i norr än söder

Enligt utredarens förslag ska kompensation för vinterväghållning ske i enlighet med Trafikverkets indelning i klimatzoner. Detta ställer sig Umeå kommun positiv till.

Den reella kostnaden för vinterväghållning avviker dock markant från den kompensation som delmodellen idag ger. Den föreslagna delmodellen ger en ersättning motsvarande 103 kr/invånare och år för Umeås räkning. Den reella kostnaden för Umeås vinterväghållning uppgår dock ett normalår till det tredubbla (2018 uppgick kostnaden för vinterväghållning till 365 kr/inv i Umeå). Nuvarande ersättningsnivåer kompenserar i hög utsträckning för de reella behov kommuner i klimatzon A har, samtidigt som kommuner i klimatzon C ej ersätts för motsvarande reella behov. Umeå kommun ägnar sig inte åt vinterväghållning för nöjes skull, vinterväghållning är ett i högsta grad strukturellt betingat behov som kommunen svårligen kan påverka. Umeå kommun anser därför att lagt förslag bör revideras så att ersättningsnivåerna bättre motsvarar kommunernas reella kostnader för vinterväghållning.

Umeå kommun - en regional knypunkt

Utredarens förslag innebär att Västerbottens och övriga norrlandsläns problematik blir uppenbar. Enligt förslaget är Umeå den kommun som bedöms ha de bästa strukturella förutsättningarna att bedriva kommunal verksamhet av rikets samtliga kommuner. Samtidigt bedöms flertalet av Västerbottens övriga kommuner ha bland de sämsta förutsättningarna i

riket. Nuvarande förslag tar ej hänsyn till de konsekvenser detta får och de särskilda behov som uppstår i en region som karaktäriseras av att en kommun har väldigt goda förutsättningar samtidigt som flertalet övriga kommuner bedöms ha väldigt dåliga förutsättningar. Avsaknaden av kommuner med goda förutsättningar inom regionen innebär att Umeå får tillgodose behov inom utbildningsväsende, äldreomsorg, funktionshindervalsorg, kultur, fritid och infrastruktur som inom andra regioner tillgodoses genom statlig finansiering alternativt genom samverkan mellan kommuner inom regionen.

De kommuner som utgör sådana regionala knutpunkter har lägre medelålder och högre löne- och utbildningsnivå. Något som får stora konsekvenser i flera av kostnadsutjämningsens delmodeller. Denna situation är något som Umeå kommun delar med i stort sett samtliga större norrlandsstäder.

Umeå kommun anser att utredningen ej tagit hänsyn till denna Norrlandsproblematik, där ett fåtal större städer tillgodoser behov långt utanför den egna kommungränsen.

Miljörelaterade behov kompenseras ej i nuvarande modell

Det är anmärkningsvärt att strukturellt betingade behov av miljökaraktär ej hanteras eller belyses på något sätt i kostnadsutjämnningen. Kommuner som utgör transportknutpunkter och har stora genomfartsleder i stadsnära läge tvingas idag vidta omfattande kompensatoriska åtgärder för att upprätthålla gällande normer för luftkvalitet. Kostnadsutjämnningen innehåller idag ett ortstillägg som ger kompensation för ökat slitage, termiska sprickor och tjälskador i de kommuner som har omfattande genomfartstrafik, däremot kompenseras inte de kommuner som har omfattande genomfartstrafik och utgör transportmässiga knutpunkter för de åtgärder dessa kommuner måste vidta för att uppfylla gällande miljökrav, t ex luftkvalitetsnorm.

Umeå kommun anser därför att nuvarande förslag bör kompletteras så att kommuner som har omfattande genomfartstrafik och utgör transportmässiga knutpunkter kompenseras för de åtgärder dessa kommuner behöver vidta för att uppfylla gällande miljökrav.

Omställningstid och införandebidrag

Utredaren föreslår att förändringarna ska träda ikraft 2020. Umeå kommun anser dock att tidplanen för införande av förändringarna är allt för snäv, det är viktigt att kommuner får rimlig tid för omställning till nya förutsättningar och Umeå fastställer - som många andra kommuner - de

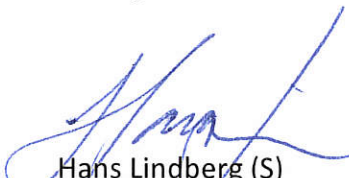
ekonomiska ramarna för 2020 redan under våren 2019. För att möjliggöra omställning bör föreslagna förändringar ej införas tidigare än 2021.

Kommuner som får en avgiftshöjning som överstiger 300 kr/invånare föreslås få ett tidsbegränsat införandebidrag för den överstigande delen. Då Umeå beräknas få en avgiftshöjning motsvarande 520 kr/invånare är Umeå en av de kommuner som berättigas till ett sådant införandebidrag och ser därför positivt på införandebidraget som sådant.

Sammanfattning

Om förslaget genomförs i nuvarande form innebär det att Umeå kommun ska betala ytterligare ca 64 mkr per år till den kommunala kostnadsutjämnningen, förslaget innebär att Umeå kommun blir den kommun som bidrar mest till kostnadsutjämnningen per innevånare och den kommun som efter Göteborg bidrar mest till kostnadsutjämnningen totalt. Om det nya förslaget införs ökar Umeå kommuns avgift från 663 mnkr till 727 mnkr. Effekten är fullt ut föranledd av de föreslagna förändringarna i kostnadsutjämnningssystemet.

Umeå kommun anser att avsaknad av prognosticerat utfall över tid utgör ett stort bekymmer då avsaknaden av en sådan prognos gör det svårt att bedöma långsiktiga konsekvenser av föreslagna förändringar. Umeå kommun anser även att de föreslagna förändringarna ej i tillräcklig omfattning belyser de kostnadsmässiga konsekvenserna av att vara en växande kommun och att kostnadsutjämnningen ej i tillräcklig grad tar hänsyn till de opåverkbara strukturella förutsättningar som kommunernas geografiska placering trots allt innebär. Umeå kommun avstyrker därför förslaget.

Hans Lindberg (S)
kommunstyrelsens ordförande

Margaretha Alfredsson
stadsdirektör